

'PAS ALS JE BUITENGAAT, KOMEN VERHALEN TOT LEVEN'

Elke dag snuffelt Karen Minsaer van de stedelijke dienst archeologie rond in de ondergrond van Antwerpen. Met wat die aan artefacten en verhalen prijsgeeft, biedt de dienst op Erfgoeddag een expo en een wandelroute aan rond het thema 'vriendschap'.

woord Ive Van Orshoven beeld Greetje Van Buggenhout

Valt er in Antwerpen op archeologisch vlak nog veel te ontdekken?

Karen Minsaer: 'Als de werken aan de kaaïen starten, zullen we waarschijnlijk een hele schat aan archeologische vondsten opdelven. Dat is nu al het geval aan de Burcht, waar we bijna dagelijks interessante objecten naar boven halen. Die helpen ons om de geschiedenis van Antwerpen te reconstrueren.'

VERBONDENHEID

Het thema van Erfgoeddag is vriendschap. Wat heeft dat met burchten te maken?

'Een burcht houdt de vijand buiten maar houdt de bewoners ook bijeen. In een burcht, en eigenlijk binnen elke omwalling, ontstaan feesten en stoeten. Die benadrukken de verbondenheid tussen de inwoners. Dat was ook het geval in Antwerpen. Bekend zijn de *ommeganken*, feesten waarbij religieuze beelden door de stad werden gedragen. Het stadsbestuur organiseerde die samen met de gilden. Zo werd elke werkende inwoner betrokken, dat zorgde voor een samenhangingsgevoel. Onze nieuwste tentoonstelling, die op Erfgoeddag opent, toont onder meer artefacten over de Antwerpse feesten uit het verleden.'

Welke artefacten zijn dat?

'Bestek en bekers, dat ligt natuurlijk voor de hand. Maar we hebben ook *patacons* verzameld, plakkaats die

Karen Minsaer bij de blootgelegde Spaanse omwalling: 'We halen bijna dagelijks interessante voorwerpen naar boven.'

uite je kritiek op de Kerk en de profiteurs die haar beoedelden. Dankzij de voorbije werken aan de Leien zijn we trouwens veel te weten gekomen over de Spaanse tijd. De Leien volgen de Spaanse omwalling van Keizer Karel.'

SPAANSE FURIE

Hoe belangrijk was Antwerpen voor de Spanjaarden?

'Ontzettend belangrijk. Antwerpen was een melkkoe voor het Spaanse Rijk, dat geld nodig had voor zijn

Hoe organiseer je een Antwerpse wandeling rond archeologie? Naast de opgravingen aan de burcht zijn er toch geen archeologische sites meer?

'We willen met de wandeling vooral de geschiedenis van Antwerpen ruimtelijk laten beleven. Kaarten en gravures kunnen verhelderend zijn, maar enkel als je buitengaat, kan je ruimte ervaren en komen verhalen tot leven. Interessante verhalen over de eigen stad, die de Antwerpenaar soms amper kent. Wist je bijvoorbeeld dat er naast de Spaanse furie in 1576, zeven jaar later ook een Franse furie is geweest?'

Was dat ook een muiterij?

'Nee, de hertog van Anjou had de inval gepland. Hij wou zijn spierballen laten zien. Maar de Antwerpenaars hadden de Spaanse furie nog in het achterhoofd. Bovendien leefde de traditie van de kolveniersgilde nog, een soort Antwerps burgerleger. De Antwerpenaars wisten hoe ze zich moesten verdedigen. Aan de Kipdorpvest werden tweeduizend Franse soldaten afgeslacht.'

Waarom faalde die verdediging

dan tijdens de Spaanse furie?

'Toen zaten die Spaanse soldaten al in de stad. Ze waren ondergebracht in de citadel, een dwangburcht in de Spaanse omwalling die was gebouwd door Filips II. Dat was echt geen man van de dialoog, met die citadel hield hij het opstandige Antwerpen onder schot. Een gigantisch bouwwerk was dat, het behelsde ongeveer het hele Antwerpse Zuid. Later hadden de Spaanse vestingen geen functie meer. De nieuwe verdedigingslijn rond Antwerpen zou de negentiende-eeuwse Brialmontomwalling worden, met de grote forten rond de stad die er nu nog staan. Dit jaar is het trouwens feestjaar van 150 jaar fortengordel. De versterkingen van vroeger kunnen de Antwerpenaars nu verbinden.'

'Als de werken aan de kaaïen starten, zullen we een schat aan archeologische vondsten opdelven'

boven op grote feestbroden werden gelegd. De *patacons* waren gemaakt uit pijpen (fijne witte klei, nvdv). Meestal beeldden ze heiligen uit, maar het waren ook communicatiemiddelen. Ten tijde van de Spaanse bezetting maakte je met de beeltenis van een vadsige bedelmonnik een duidelijk politiek statement en

leger. Aan de andere kant waren de steden zeer op hun onafhankelijkheid gesteld. Een Blijde Intrede, een bezoek van een vorst aan een stad, was dan ook een beladen gebeurtenis. Het was telkens een evenwicht zoeken tussen de machtsdrang van de centrale Spaanse overheid en de hang naar autonomie van de stad.'

Van Burcht tot Brialmont. Vriendschap en vijandschap in de Antwerpse binnenstad, in het Mercator-Orteliushuis, Kloosterstraat 15, 2000 Antwerpen. Wandeling op Erfgoeddag, zondag 26 april, van 10u tot 18u. Info: www.erfgoeddag.be.